УДК 338.48

А. Ж. Сакун,

к. е. н., доцент кафедри обліку і оподаткування,

Херсонський державний аграрний університет, м. Херсон, Україна

ORCID ID: 0000-0002-0910-4055

Т. О. Гакал,

аспірант, Херсонський державний аграрний університет, м. Херсон, Україна

ORCID ID: 0000-0003-2867-0447

DOI: 10.32702/2306-6792.2020.7.97

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

A. Sakun,

PhD in Economics,

associate professor department of Accounting and Taxatio, Kherson State Agricultural University, Kherson, Ukraine

T. Gakal,

postgraduate student, Kherson State Agricultural University, Kherson, Ukraine

FORMATION OF THE SYSTEM OF THE RURAL GREEN TOURISM INFRASTRUCTURE IN UKRAINE

У статті проведено дослідження сутності категорії "інфраструктура сільського зеленого туризму". Це було здійснено через аналіз змісту таких дефініцій, як "інфраструктура", "туристична інфраструктура" та "сільська соціальна інфраструктура". Детальний їх розгляд дав змогу встановити, що інфраструктура є допоміжною системою, яка формується для сприяння розвитку окремим економічним об'єктам. Відповідно, туристична інфраструктура є невід'ємною складовою розвитку туризму, сукупність об'єктів, які забезпечують відпочинок і розваги для туристів. Детальний розгляд наукових концепцій трактування категорії "сільська соціальна інфраструктура" дозволило встановити, що такий вид інфраструктури є сукупністю різних за своєю природою підсистем та об'єктів, які створюють умови для функціонування сільської місцевості, сприяють ефективному її соціально-економічному розвитку. Враховуючи результати, що були отримані під час проведення дослідження, встановлено, що питання ідентифікації змісту інфраструктури сільського зеленого туризму є малодослідженими, а отже, існує потреба в поглибленні теоретичних та прикладних положень її функціонування. Відповідно у статті було обгрунтовано визначення сутності такого виду інфраструктури, зокрема: інфраструктура сільського зеленого туризму — складна система взаємопов'язаних компонентів, які у взаємодії створюють сприятливе середовище для виникнення нових господарств у сфері сільського зеленого туризму, та забезпечення їхнього стійкого і ефективного розвитку.

The process of expanding tourist facilities that could satisfy the growing demand for rural green tourism services is complicated by a wide range of problems, among which the most acute is the underdeveloped infrastructure. Recent experience and scientific research show that the accelerated development of rural green tourism infrastructure can become a catalyst for structural reconstruction of the economy, ensure demographic stability and solve urgent social and economic problems in rural areas. Within the article, the essence of the category "rural green tourism infrastructure" is researched. This was done through the content analysis of such definitions as "infrastructure", "tourism infrastructure" and "rural social infrastructure". Their detailed examination made it possible to establish that the infrastructure is an ancillary system that is formed to facilitate the development of a particular economic entity. Accordingly, tourism infrastructure is an integral part of the tourism development, a set of objects that provide recreation and entertainment for tourists. A detailed examination of scientific concepts of the interpretation of the category "rural social infrastructure" has made it possible to establish that this type of infrastructure is a collection of subsystems and objects, different in nature, which create conditions for the countryside functioning, contribute to its effective social and economic development. Taking into consideration the results obtained during the study, it was found that the issues of identifying the content of rural green tourism infrastructure are poorly researched; therefore, there is a need to deepen theoretical and applied provisions of its functioning. Accordingly, essence of this type of infrastructure is substantiated within the article, in particular: the rural green tourism infrastructure is a complex system of interconnected components that, in collaboration, create an

enabling environment for new rural green tourism businesses to emerge and ensure their sustainable and efficient development. Therefore, the development of rural green tourism infrastructure will increase the standard of living of the local population economically interested in maintaining and increasing the available resources.

Ключові слова: інфраструктура, туристична інфраструктура, сільська соціальна інфраструктура, інфраструктура сільського зеленого туризму, соціальна інфраструктура, сільський зелений туризм.

Key words: infrastructure, tourism infrastructure, rural social infrastructure, rural green tourism infrastructure, social infrastructure, rural green tourism.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Активізація господарської діяльності підприємств у сфері сільського зеленого туризму є важливою складовою розвитку сільських територій. Низький рівень соціально-економічного розвитку українського села зумовлений значними чинниками різної природи. Проте, враховуючи глибину кризового стану, активізувати покращення ситуації в цій сфері нині неможливо в короткостроковій перспективі. Відповідно, з огляду на таку ситуацію доцільно також розвивати суміжні до сільськогосподарської галузі сфери економіки, які частково мають здатність покращити умови проживання сільських мешканців, рівень їхнього достатку. Саме розвиток сфери сільського зеленого туризму може сприяти реалізації окреслених процесів. Поділяємо думку В.Г. Дарчук, яка зауважує, що сільський (зелений) туризм виступає важливим чинником збереження сіл і сільського населення, стабільного динамічного збільшення надходжень до бюджету, активізації розвитку багатьох галузей економіки (транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство тощо) [8, с. 213].

Зважаючи на вищезазначене, дослідження в цій сфері є актуальними, особливо важливими для розвитку українського села та для активізації господарської діяльності в сільській місцевості.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання розвитку туристичної інфраструктури є актуальними й активно досліджуються вітчизняними та закордонними вченими. Зокрема, серед них варто відзначити таких науковців: В. Буторіна, І. Гришова, В. В. Дружиніна, І. Єрко, О. Залуніна, М. Забокрицька, Н. Ключкович, Б. Кошова. Особливості розбудови системи сільської соціальної інфраструктури розглядалися в працях А. Андрющенка, В. Кучеренко, С. Макухи, Г. Морозової, О. Ніколюк, В. Рябоконь, А. Рарок, О. Серьогіної-Берестовської, В. Ткачук, Т. Шабатура, а також закордонних учених: G. Butnaru, J. Chen, H. Fu,

J. Guan, G. Goncalves, A. Haller, J. Jeong, H. Li, G. Quaranta, A. Trukhachev, J. Xu, T. Zhang та ін.

ВИДІЛЕННЯ НЕДОСЛІДЖЕНИХ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Попри численні напрацювання науковців у сфері дослідження туристичної інфраструктури та розвитку сільського зеленого туризму, на сьогодні питання вивчення інфраструктури сільського зеленого туризму залишаються малодослідженими й потребують глибокого системного аналізу та обґрунтування.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є розгляд сутності інфраструктури сільського зеленого туризму, розгляд її як цілісної системи взаємопов'язаних елементів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Отже, розвиток інфраструктури є дійсно важливою передумовою формування передумов для активного розвитку господарської діяльності у сфері сільського зеленого туризму. Така важливість, насамперед, зумовлена об'єктивними особливостями надання туристичних послуг у цій сфері. Відповідно, специфіка сільського зеленого туризму вимагає наявності дорожньої та транспортної інфраструктури, наявності соціальної сільської інфраструктури. Надання додаткових послуг у межах туристичних продуктів, що пропонуються господарями для відвідувачів сільських садиб, також вимагає створення додаткової інфраструктури.

Таким чином, проведемо аналіз інфраструктури розвитку сільського зеленого туризму. Дослідження почнемо із з'ясування сутності таких дефініцій, як "інфраструктура", "туристична інфраструктура", "соціальна інфраструктура села". Зауважимо, що в межах цієї статті сільський зелений туризм як окрему економічну дефініцію будемо розглядати як вид туризму, сутність якого полягає у здійсненні тимчасового виїзду людини до сільської місцевості, проживанні в сільській садибі господаря, що здійснюється з метою відпочинку, ознайомлення з національними традиціями

ми та особливостями сільського життя, долученням до природи, що не супроводжується наданням туристами будь-яких платних послуг.

Розглянемо окремі наукові підходи до розгляду сутності категорії "інфраструктура". Одразу зауважимо, що ця дефініція є універсальним економічним поняттям, оскільки є невід'ємною складовою розвитку всіх економічних систем. Саме тому питання дослідження особливостей інфраструктурного забезпечення активного функціонування таких систем є важливими та обов'язковими для врахування при розробці заходів їх розбудови. Погоджуємося з позицією, що інфраструктура є сектором економіки загального призначення, тобто її елементи можуть однаковою мірою використовуватись усіма суб'єктами ринкових відносин: від підприємств малого бізнесу до транснаціональних корпорацій будь-якої галузевої належності й виду діяльності, а також державних інституцій [2, с. 37].

Отже, інфраструктуру доцільно, на наше переконання, розглядати як допоміжну систему, що забезпечує розвиток основної системи. Цілком зрозуміло, що система інфраструктури є досить складною сукупністю різних за своєю природою складових, оскільки активне функціонування економічних об'єктів, процесів або систем залежить від їхньої ефективної роботи.

Інфраструктура сільського зеленого туризму також є складною системою, що містить велику кількість підсистем, які у взаємозв'язку формують єдиний простір для якісного надання відповідних туристичних послуг у цій сфері. Цілком логічно припустити, враховуючи специфіку господарської діяльності підприємств у сфері сільського зеленого туризму, що дослідження особливостей інфраструктурного забезпечення розвитку економічних суб'єктів необхідно здійснювати з урахуванням змісту таких категорій, як "туристична інфраструктура" та "соціальна інфраструктура села". Розглянемо етимологію окреслених дефініцій.

Туристична інфраструктура є невід'ємною складовою активного розвитку всієї туристичної галузі в країні. На сьогодні вже проведено значну кількість досліджень для виявлення сутності такої інфраструктури, її базових складових. Зокрема представимо декілька з них:

1) інфраструктура туризму — система організацій та інституцій, діяльність яких спрямована на надання туристичних послуг з метою збалансування інтересів суб'єктів туристичного ринку у відповідності до норм чинного законодавства [9, с. 38];

2) інфраструктура туризму — комплекс споруд, інженерних і комунікаційних мереж, у тому

числі телекомунікаційного зв'язку, доріг, суміжні індустрії туризму підприємства, що забезпечують нормальний доступ туристів до туристських ресурсів, а також забезпечення життєдіяльності підприємств індустрії туризму [4, с. 212];

3) інфраструктура туризму — комплекс видів діяльності щодо створення умов для реалізації туристських послуг. Слушним є і розуміння туристичної інфраструктури як сукупності різноманітних об'єктів, що використовуються для задоволення потреб туристів [6];

4) туристична інфраструктура — це складне суспільно-географічне утворення системного характеру, яке формується та функціонує за наявності певної кількості елементів інфраструктури туризму, які пов'язані між собою прямими та зворотними зв'язками, структура та інтенсивність яких формується під впливом туристичного попиту [7];

5) туристична інфраструктура — це сукупність штучно створених рекреаційних закладів та супутніх об'єктів, побудованих для загального користування за рахунок державного інвестування: автомобільні та залізничні дороги, пункти пропуску, аеропорти, лікарні, школи тощо [1];

6) туристична інфраструктура — сукупність об'єктів, які забезпечують відпочинок і розважання туриста; це базова умова розвитку туризму [2].

Аналіз окреслених підходів до розгляду сутності категорії "інфраструктура туризму" ("туристична інфраструктура") дає підстави визначити такі особливості досліджуваної дефініції, а саме:

1) туристична інфраструктура є невід'ємною складовою розвитку туризму, організації відпочину споживачів туристичних послуг;

2) однією з ключових функцій туристичної інфраструктури є функція забезпечення;

3) туристична інфраструктура — це цілісна система взаємопов'язаних елементів, підсистем;

4) туристична інфраструктура — це переважно сукупність штучно створених людиною об'єктів та підсистем.

Отже, окреслені особливості також будуть притаманними й системі інфраструктури розвитку сільського зеленого туризму як одного з його видів. Проте, зважаючи на специфіку цього виду туризму, доцільно зауважити, що для надання відповідних туристичних послуг об'єктивно необхідно також залучати й інфраструктуру тієї місцевості, де буде розміщено туристичний об'єкт сільського зеленого туризму. Таким чином, важливим також є розвиток такої інфраструктури на належному рівні, оскільки це впливатиме частково і на якість надання туристичних послуг відпочивальникам. Питання визначення сутності сільської інфраструктури є досить складним, ос-

Рис. 1. Система інфраструктури сільського зеленого туризму

Джерело: складено авторкою.

кільки пов'язане з великою кількістю різних об'єктів, підсистем та інститутів, які існують у сільській місцевості й у комплексі забезпечують розвиток сіл та селищ у державі.

У науковій літературі найчастіше вчені оперують категоріями "соціальна інфраструктура села", "сільська соціальна інфраструктура". Розглянемо її сутність більш докладно. І.Ю. Гришова зазначає, що найзагальнішому розумінні соціальна інфраструктура представлена сукупністю об'єктів, що забезпечують задоволення потреб населення шляхом надання благ та опосередковано впливають на ефективність суспільного виробництва через основну продуктивну силу — людей [6]. Соціальна інфраструктура є матеріально-речовою базою соціальної сфери села, сукупністю об'єктів, що належать сфері обслуговування сільського населення (житлове, комунальне господарство, транспорт, зв'язок, торгівля, громадське харчування, побутове обслуговування, охорона здоров'я, соціальне забезпечення обслуговування, освіта, культура, мистецтво, спорт), функціонування яких спрямоване на задоволення його потреб, оскільки забезпечує оптимальні умови для раціональної діяльності, передусім самої людини [5].

Категорію "сільська соціальна інфраструктура" пропонується розглядати з позиції системного підходу, а саме: сільська соціальна інфраструктура — це організаційно-економічна система, що забезпечує рух різного виду потоків: товар-

них, фінансових, трудових, інформаційних, з метою задоволення оптимальних умов життєдіяльності сільської соціально-територіальної спільноти у взаємодії з територіальною економічною системою (підприємства АПК, сільського населеного пункту, сільського адміністративного району, регіону, країни) [3]. Подібного підходу дотримується також інший автор, який зауважує, що сільська соціальна інфраструктура — це система галузей, розташованих на певній території, які виконують різні соціальні функції, що створюють умови для ефективного функціонування людини і виробництва, соціальні умови відтворення працівників і гармонійного розвитку членів їх сім'ї [4]. Таким чином, сільська соціальна інфраструктура являє собою сукупність різних за своєю природою підсистем та об'єктів, які створюють умови для функціонування сільської місцевості, сприяють ефективному її соціально-економічному розвитку.

Отже, враховуючи, що інфраструктура сільського зеленого туризму є сукупністю об'єктів туристичної та сільської соціальної інфраструктури, на рисунку 1 представлено модель системи такої інфраструктури.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

У статті проведено ґрунтовний аналіз сутності інфраструктури сільського зеленого туризму. Це було реалізовано через дослідження

змісту таких економічних категорій як "туристична інфраструктура" та "сільська соціальна інфраструктура". Визначено, що розуміння сутності інфраструктури сільського зеленого туризму не можливо здійснити без розгляду окреслених дефініцій, особливостей функціонування таких об'єктів, оскільки їх взаємозв'язок та часткова взаємозалежність визначають інституційні передумови для подальшого функціонування сільського зеленого туризму в країні.

Отже, запропоновано інфраструктуру сільського зеленого туризму розглядати так: складна система взаємопов'язаних компонентів, які у взаємодії створюють сприятливе середовище для виникнення нових господарств у сфері сільського зеленого туризму, забезпечення їхнього стійкого та ефективного розвитку. Також результати проведеного дослідження дозволяють констатувати недостатній рівень розробки теоретичних, методичних та прикладних положень функціонування та розбудови системи інфраструктури сільського зеленого туризму в Україні, що зумовлює існування потреби в проведенні додаткових досліджень у цій сфері.

Література:

1. Андрущенко А.М. Соціальна інфраструктура села та розвиток сільськогосподарського виробництва. *Агросвіт*. 2014. № 9. С. 33—36. 65.
2. Бойчик І.М. Ринкова інфраструктура: сутність та характеристика. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 3. — С. 34—41.
3. Брунець Б.Р. Сутність означення поняття інфраструктура. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.5. С. 372—377.
4. Буторіна В.Б. Взаємовплив підприємств туристичної інфраструктури і національного туризму в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 12. С. 211—214.
5. Васильців Т.Г., Мамчи Р.О. Деякі підходи до формування інфраструктури товарного ринку України. *Вісник Державного університету "Львівська політехніка"*. Проблеми економіки та управління. 2000. № 391. С. 293—296.
6. Гришова І., Шабатура Т., Ніколюк О. Державне регулювання екотуризму в контексті Європейського досвіду. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2020. № 1. С. 126—136.
7. Гуменюк О. О. Інфраструктурне забезпечення функціонування агропромислового ринку. *Інноваційна економіка*. 2013. № 3. С. 56—61.
8. Дарчук В.Г. Рекламні маршрути по точках садиб як один із чинників розвитку сільського (зеленого) туризму в Україні. *Бізнес Інформ*. 2013. № 8. С. 204—214.

9. Дружиніна В.В., Залуніна О.М. Оцінка стану туристичної інфраструктури з урахуванням особливостей розвитку регіону. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2015. Вип. 10, Ч. 2. С. 37—41.

10. Економічна енциклопедія: у 3 т. / гол. ред. Б.Д. Гаврилишин. Т. 1: А (абандон) — К (концентрація виробництва) / відп. ред. С.В. Мочерний. Київ: Академія, 2000. 863 с.

References:

1. Andriushchenko, A. M. (2014), "Social infrastructure of the village and development of agricultural production", *Ahrosvit*, vol. 9, pp. 33—36.
2. Boichyk, I. M. (2013), "Market Infrastructure: Essence and Features", *Stalyi rozvytok ekonomik*, vol. 3, pp. 34—41.
3. Brunets, B. R. (2012), "Essence of the definition "infrastructure", *Naukovyi visnyk NLTU Ukrain*, Vol. 22.5, pp. 372—377.
4. Butorina, V. B. (2016), "Interplay of tourism infrastructure and national tourism enterprises in Ukraine", *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, vol. 12, pp. 211—214.
5. Vasylytsiv, T. H. and Mamchy, R. O. (2000), "Some approaches to the formation of the commodity market infrastructure of Ukraine", *Visnyk Derzhavnoho universytetu "Lvivska politekhnika"*. *Problemy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. 391, pp. 293—296.
6. Gryshova, I. Shabatura, T. and Nikoliuk, O. (2020), "State regulation of ecotourism in the context of European experience", *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoyi Rady Ukrayiny — Scientific notes of the Institute of Law of the Verkhovna Rada of Ukraine*, Vol. 1, pp. 126—136.
7. Humeniuk, O. O. (2013), "Infrastructural support of the functioning of the agro-industrial market", *Innovatsiina ekonomika*, vol. 3, pp. 56—61.
8. Darchuk, V. H. (2013). "Advertising Routes on Estate Points as One of the Factors of Rural (Green) Tourism Development in Ukraine", *Biznes Inform*, vol. 8, pp. 204—214.
9. Druzhynina, V. V. and Zalunina, O. M. (2015), "Estimation of the state of tourist infrastructure taking into consideration the peculiarities of the region development", *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya Ekonomichni nauky*, vol. 10 (2), pp. 37—41.
10. Havrylyshyn, B. D. and Mochernyi, S. V. (2000), *Ekonomichna entsyklopediia [Economic encyclopedia]*, vol. 1, A (abandon) — K (kontsentratsiia vyrobnytstva) [A (abandon), — K (kontsentratsiia vyrobnytstva)], *Akademiia*, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2020 р.